

Acostament a Juan Sánchez Arolas

Un gironí de la postguerra que aconseguí el seu lloc en el ballet clàssic

«Va aprendre a ballar abans que a caminar». Es pot pensar que aquesta afirmació de la mare de ballarí és exagerada, però el nen movia el cos seguint el ritme de la música fins i tot abans de fer les seves primeres passes. Hi ha gent, doncs, que ha nascut per a una missió. La ressenya que aquí recollim s'ha fet a partir d'una troballa d'escrits i material gràfic d'època, existent al Fons documental de la Diputació de Girona, sobre l'etapa formativa referida a Juan Sánchez Arolas, becari de la Diputació. L'artista ha accedit també a relatar detalls i aportar documents per resseguir altres etapes, sobretot en relació amb el llarg període en què va viure fora d'un estat que no ofería gaires opcions a un ballarí clàssic.

JOAN MANEL BARCELÓ > TEXT

FONS FOTOGRÀFIC JUAN SÁNCHEZ AROLAS > FOTOS

El pare del ballarí es deia Antonio Sánchez García i era originari de San Martín, de Toledo. Aurora Arolas Roca, la mare, era nascuda a Salt, i va acabar esdevenint funcionària de la Diputació i finalment ajudant sanitària: la vinculació possiblement va facilitar l'assoliment d'una beca, ja que hi havia tot un *cupò* d'ajuts per a funcionaris i els seus fills. Quan en Juan neix, el 1945, la família tenia el domicili a Girona, a la plaça de Sant Pere i, posteriorment, a la Rutlla. L'ambient de casa va ser favorable a la vocació: a la mare li encantaven els balls de saló i, al pare, la música.

Sánchez Arolas recorda que allà on va poder aplicar, des dels 5 o 6 anys, la seva afició fou en les danses que acompanyaven les caramelles que en els anys cinquanta s'organitzaven a la ciutat de Girona. Com a escolanet de la

parròquia de Sant Feliu, d'on era feligrès, el noi va tenir ocasió de participar en diversitat d'actes litúrgics, i el que acabem de citar és el que més li plaïa. Mossèn Joaquim li va donar a Juan les primeres classes de piano.

Els pares, que sempre van donar suport a la vocació d'en Juan, el seu únic fill, en constatar la ferma determinació del nen van buscar recursos d'allà on no n'hi havia per portar el noi on pogués aprendre l'art de la dansa. La mare, que coneixia l'esposa del governador civil Luís Mazo Mendo, ja al final del seu mandat, va obtenir la intercessió d'aquesta perquè la petició de beca per al fill fos escoltada. Val a dir que les

Recorda que, als quatre anys, la seva afició foren les danses de les caramelles que en els anys cinquanta es feien a la ciutat de Girona

>> *Juan Sánchez a l'edat de quatre anys, quan ballava a les caramelles a Girona.*

beques per fer ballet no eren una modalitat específicament contemplada i, també que, pel fet de la tendra edat, resultà que l'ajut concedit per la Diputació gironina es va donar en concepte

>> Actuant al Teatre Municipal de Girona el 12 de juny de 1960.

>> Representant Hänsel i Gretel al Teatre Calderón de Barcelona, el 26 de juny de 1960, amb el mestre Joan Magriñá i Ángeles Tozzi.

d'«estudis de cultura general i dansa», i més endavant sota l'epígraf de «belles arts». Era tal la implicació i suport de la mare d'en Juan, la senyora Aurora, que consta que cada any acudia a la Diputació per comentar els progressos del fill. Se'n conserva una carta d'agraïment, de 1964, quan s'acabà la beca. El nen-noi va començar la seva formació, durant uns quants mesos, a l'acadèmia gironina de la senyora Rosa Maria Viñals de Bover, que amb el nom de Gimnasio Liceo s'havia fundat a Girona el 1956 (el centre encara existeix sota la denominació Escola de dansa Maribel Bover).

La formació a Barcelona

El mes de març de 1957 Juan Sánchez marxa a Barcelona. Com que ja té 11 anys, la beca prioritza els estudis generals i, complementàriament, els de dansa. Per als estudis generals s'incorpora al Liceo Castro de la Peña, una acadèmia barcelonina a la rambra Volart. Pel que fa a la dansa ingressa a l'Estudi de Joan Magriñá, al carrer Petritxol, 1. El titular era director i coreògraf del ballet del Gran Teatre del Liceu, i ben aviat va dipositar gran confiança en el seu alumne, el qual

sempre li va estar agraït. En un primer certificat signat per Magriñá, del 17-VI-1957, consta que «el alumno don Juan Sánchez Arolas ha cursado los estudios de Baile Clásico y Escuela Española durante los meses de Abril a Junio con excelentes resultados y que permiten augurar un brillante futuro».

D'aquesta etapa es guarda força documentació a l'Arxiu de Sant Josep de Girona. Això és degut al fet que Sánchez Arolas havia de presentar a la Diputació, cada any, una memòria justificativa de l'aprofitament de la beca. En altres justificacions escrites la documentació resulta molt formal, però en el cas d'en Juan aquest volia descriure, amb les seves paraules, el que vivia en aquell moment: és una sort, perquè ens n'han quedat unes narracions molt vivencials.

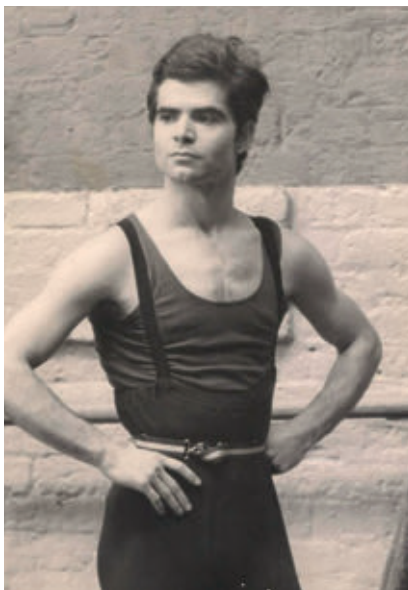
«Por las tardes a las cuatro salgo cada día [de fet, inicialment eren tres

tardes setmanals] de la academia en donde me instruyo y me educo [...] tomo el metro que me conduce al Gran Teatro del Liceo de Barcelona, donde aprendo a bailar clásicos y folklores típicos, y ésta es la gran aspiración de mi vida, ser un bailarín famoso y ganar mucho dinero para que mis padres no trabajen tanto [y] yo pueda corresponder a todos cuantos sacrificios han hecho, hacen y siguen haciendo por mí». [Memòria 1956-1957, p. 3 i 4].

Encara que en un llenguatge infantil, es nota una situació de competitivitat, típica del món del ballet, ja des de les etapes formatives. Per exemple, el raonament «mi profesor me da mucho ánimo, pues dice que aventajo a muchos otros alumnos que empiezan». [Memòria 1956-1957, p. 4]; «... sacrificios como levantarme temprano en pleno invierno para lograr alcanzar el primer premio de la clase habiendo conseguido colocarme varias veces en este lugar, pero el estado nervioso es tan grande que (...)». [Memòria 1957-1958, p. 4].

En algun moment durant la formació, Juan Sánchez fa alguna actuació esporàdica a la ciutat de Girona. La primera té lloc el 1957, i en fa més el 1960

La mare, que coneixia l'esposa del governador civil Luis Mazo Mendo, va obtenir la intercessió d'aquesta perquè la petició de beca per al fill fos escoltada

>> A Londres, foto d'estudi, en l'època del London Festival Ballet.

>> En el ballet Giselle, amb Noleen Nicol, la que va ser la seva esposa, amb el PACT ballet.

i 1961. Del 1957, Sánchez explica: «*Este año he hecho mis primeros festivales en mi ciudad natal, mi queridísima Gerona, en el local denominado Teatro Municipal*». [Memòria 1956-1957, p. 4].

El 1958-1959, acabats els estudis primaris amb una qualificació d'excel·lent, inicia el primer curs de comerç [Memòria 1958-1959:1]. Durant el curs 1959-1960 tenen lloc les primeres intervencions, encara modestes, al Liceu de Barcelona. La primera ocasió fou a l'òpera de Bretón *La Dolores*. Després, van venir *Guillaume Tell*, *Boris Godunov*, *Hansel i Gretel*... Explicava el protagonista que aquells moments van ser «*de buen recuerdo para mí [... i que tot es va produir] de una manera inesperada [...]. Después de la temporada del Liceo, en la que gané mis primeras psetas, tuve que intensificar mis estudios con más esfuerzos que anteriormente [...] puesto que el Liceo requería largo tiempo ensayando, principalmente las noches*». [Memòria 1959-1960]. Al cap de poc temps després inicia estudis de piano al conservatori del Liceu. Finalment, després d'estar convalescent per una malaltia, acut a una representació al Teatre Municipal de Girona, requerit per la seva antiga mestra, la Sra. Viñals, amb motiu dels festivals de fi de curs.

En el curs 1960-1961 prossegueix la formació de piano, música i dansa.

És el moment en què Juan aprèn nous passos de ballet, entre aquests el *double tour en l'air*, tal com havia posat de moda Nijinski ja feia algun temps. Passa a incorporar-se al cos de ball del Liceu, especialment en els tres mesos en què s'acompanyaven algunes òperes, en aquella temporada. Explica Sánchez: «*Entre las óperas que me llevé mayor contento puedo citar Carmen, Aida, El Murciélagos...*» [Memòria 1960-1961].

El noi en formació era un entusiasta de la dansa, malgrat l'esforç. Explica un Juan de disset anys que gràcies a la beca «*puedo seguir mis estudios [en una carrera] que en la opinión de algunos está llena de sacrificios, pero que para mí es ¡¡¡MARAVILLOSA!!!*». [Memòria 1961-1962, p. 1]. El 7-IV-1962 fa de ballarí solista per primera vegada, en una funció del *Llac dels cignes*, al Palau de la Música de Barcelona, fent de *partenaire* de la primera ballarina,

El 1962 fa de ballarí solista per primera vegada, en una funció del Llac dels cignes, al Palau de la Música de Barcelona, fent de *partenaire* de la primera ballarina, Aurora Pons

Aurora Pons. És el moment que els pares es traslladen a Barcelona per estar amb el fill, i passen a treballar en una porteria al carrer Entença. Fan sortides a Mallorca i a Saragossa.

En el curs 1962-1963 es produeix el debut de Juan en un paper de primer ballarí al Liceu, concretament en el ballet *Rapsodia sincopada*, de Manuel R. De Llauder i coreografia de Joan Magriñá. També actua en diversos festivals i mostres. En el curs 1963-1964 es desplaça a Bilbao per participar en la temporada d'òpera de l'ABAO.

Itinerància pel món

Durant la temporada 1963-1964 Sánchez Arolas opta per enrolar-se a la Companyia Mariema, fet que li permet desplaçar-se i actuar a Nova York, en un rol destacat. Tenia entre els 19 i 20 anys, i va estar amb la companyia sis mesos. Gran part dels papers eren de dansa espanyola, però a en Juan li interessava més el ballet clàssic. Per aquest motiu acut al centre de Resella Hightower, amb base a Canes. S'incorpora el 1965 a la *troupe* de Zizi Jeanmaire, on hi havia també Roland Petit, grup amb el qual viatjà a Sudàfrica. En aquest remot país li van oferir un contracte d'un any i al final n'hi va restar quatre, amb la PACT Ballet Company de Johannesburg. L'atreia treballar en

>> **Ballant el Trencanous, amb Loma Rogers, en el London Festival Ballet.**

una companyia estrictament de dansa clàssica. Començà com a membre del cos de ball, i assolí el rol de primer ballarí. Al país sud-africà va conèixer el sistema de l'apartheid, amb la segregació racial més estricta, segons explica ell mateix. Allà va conèixer i es va casar amb la que fou també primera ballarina de la companyia, Noleen Nicol. Tots dos, malgrat haver triomfat a Johannesburg, va decidir marxar finalment a Londres, atrets per la que era una de les grans places del ballet en aquell moment. Noleen ho justificava amb el raonament: «Aquí som peixos grans en un mar petit. Més ens val ser peixos petits en un gran mar».

Sánchez Arolas acut a Londres, on arriba l'1 de febrer del 1969. Hi viurà més d'un terç de segle. Amb la seva esposa ingressen al London Festival Ballet, anomenat més tard English National Ballet. Van haver de començar de nou com a membres del cos de ball, fins que van esdevenir primers ballarins en la companyia. És el moment culminant en la carrera de Juan com a ballarí. Va estar uns quatre anys en lloc destacat del National Ballet. Amb el National, Sánchez Arolas balla per mig món, ja que una de les característiques de la companyia és la seva projecció internacional. En les gires també va passar en alguna ocasió per Barcelona.

>> **Visitant Girona, a les escales de la Catedral, després del retorn, cap al 2012.**

Gir cap a la docència i retorn a Catalunya

A finals dels anys setanta la vida li fa un tomb. El 1978 ha de deixar de treballar com a ballarí professional per problemes d'artrosi. Això coincideix amb el moment en què se separà de la seva esposa, la Noleen. Encara va poder fer petites actuacions, com ara acompanyar algunes òperes, a proposta de Gillian Lynne, al Covent Garden, on actuà a *Les Troyens*, de Berlioz, i en una sèrie de tres programes de televisió amb Petula Clark. Són les últimes feines actuant de ballarí. Conscient de la progressió dels problemes físics, Sánchez es forma com a professor de ballet, i assoleix el *Cecchetti Diploma Method of Teaching*. I acaba adquirint i regentant una petita acadèmia de dansa a Londres, la Del Sarto School of Ballet, activitat que inicia entre 1980 i 1981 i en la qual estarà vint-i-sis anys.

Sánchez Arolas acut a Londres, on arriba l'1 de febrer de 1969. Hi viurà més d'un terç de segle. Amb la seva esposa ingressen al London Festival Ballet, anomenat més tard English National Ballet

El 2005 es ven l'escola i retorna a Catalunya. La mare, ja gran i vídua, tenia dificultats per seguir sola. El Juan compra una residència a Sant Pere de Ribes, on viurà uns anys amb la mare. A Catalunya segueix actuant com a docent en algunes acadèmies de dansa properes a Sant Pere. També s'incorporà a l'Associació Licexballet, formada per ballarins que ho van ser del Liceu i que pretenen reactivar la importància de la dansa al nostre país. Sánchez n'arribà a ser vicepresident.

Acabarem constatant com el paper talismà al llarg de la professió del Juan Sánchez ha estat el de l'*ocell blau*, personatge del ballet *La Bella dorment*, de Txaikovski. El va fer a Barcelona en un final de curs amb el mestre Magriñá, i després a Johannesburg. L'ocell va ser el seu primer rol d'importància quan ja estava establert a Londres, i el va poder interpretar en una funció en què actuà amb Rudolf Nuréiev, ja cap al final de la carrera del gironí. En definitiva, un paper solista que ha marcat moments importants de Sánchez Arolas, en una trajectòria que només amb un clar objectiu i una ferma voluntat podia concebre un gironí d'origens modestos.

Joan Manel Barceló Sitjes
és pedagog.